

CARL JOHAN LJUNGBERG:

Washington i förvandling

Washington har förändrats och är nu inte längre bara ett politiskt centrum med senatorer och kongressledamöter för att inte tala om de respekterade förordningar som där delar med sig av sitt kunnande.

De intellektuella sätter alltmer sin prägel på staden då universitet, forskningsinstitut och flera samhällstidskrifter flyttat dit. Washington har blivit en av dagens mest stimulerande platser vad gäller kvalificerad samtida politisk debatt.

”**V**em som helst kunde känna igen Washington som en huvudstad, men ingen kunde gissa att det var Amerikas huvudstad, ty det såg europeiskt ut. Där fanns föga av New Yorks, Chicagos eller Detroit's tornhöga regelbundenhet, men ganska mycket av behagliga kurvor, balkonger och lyckligt avrundad värdighet . . . Till och med regnet — ty det regnade — tycktes älskvärdare i grannskapet av dylik förnäm behagfullhet och föll vänligare över Capitoliums dom än någonsin över skyskrapornas sidor och skarpa vinklar.”

Så skildras Washington av Eric Linklater i hans kostliga bok *Juan i Amerika*, där vi får följa hur den brittiska odågan Juan Motley flackar runt i förbudstidens och de halsbrytande äventyrens amerikanska 20-tal.

Kanske fordras det en europé för att se den amerikanska huvudstaden så. Över staden har amerikanerna själva än hopat översvallande patriotisk beundran, än ett lika ändlöst förakt mot denna symbol för byråkrati, politiskt kannstöperi och korruption.

Men om Washington ibland ansetts som en dyster nödvändighet (Charles Dickens skrev t ex att man måste kommanderas för att bo där) verkar många idag tycka att staden har stora fördelar och till och med avsevärd charm. Det märks på inflyttningen som idag är hög, totalt bor här cirka 3,6 miljoner, och på att regionen byggs ut och får välutrustade nya förstäder och kommunikationer. Utöver sin roll som politisk arena är Washington idag en plats dit affärsmän, forskare, och journalister gärna kommer. Staden har de senaste åren erövat en genuin kulturell profil, detta i hård strid med New

Carl Johan Ljungberg är Ph D.

York, Boston och San Francisco. Man behöver inte ens längre övertala skickliga sångare eller musiker att komma hit och framträda.

De som först kommer till Washington slås ofta av stadsbildens nästan komiska skillnad mellan paradstråken med deras stora format och den viktorianska småstad i tegel som till synes ändlöst utbreder sig därbortom. Det tycks som om två städer med våld ympats ihop.

Särprägel hos stadsdelarna upptäcker man efterhand: Georgetown med dess borgarhus från tidigt 1800-tal, residensen vid Massachusetts Avenue (idag ofta ambassader), kvarteren runt Dupont Circle med gallerier, bokaffärer och caféer, chinatown, och de katolska klostrens och skolornas Brookland har alla växt fram spontant men anpassar sig ganska väl till den grundplan som ritades upp för 200 år sedan. Här möts bokstavligen "North" och "South".

Många tänker gärna på Washington som en nyhetsvignett, en pampig men intetsägande bakgrund för republikens beslutsfattare och för dess president. Pompans roll skall inte underskattas i ett ungt, oroligt land som behöver tecken för stabilitet. Ändå finns det mycket av inre styrka och genuin tradition också i en så föränderlig miljö som denna.

En politisk marknad

Washington är inte bara USA:s symboliska centrum, utan även en politisk marknad. Här finns cirka 100 000 politiskt sysselsatta, från Capitoliuns förtroendevalda och ledande statstjänstemän till de medhjälpare, talskrivare, informatörer och andra som på olika sätt knutits till

kongressen. Mest i fokus är jämte presidenten troligen senatorerna, som åtnjuter en för många begrepp enorm respekt. Också andra personer anses eller anser sig i olika avseenden prominenta. Kring maktens centrum utbreder sig en rad synliga eller informella nätverk, sällskap och klubbar med syfte att politiskt eller finansiellt stödja olika ändamål. Washington är ett politiskt drama, invecklat och ändlöst som Dynastin eller Dallas.

Washington har de senaste åren erövrat en genuin kulturell profil i hård strid med New York, Boston och San Francisco.

Det har förstås inte alltid varit så. Går vi bara tillbaka till sekelskiftet finner vi en stad, vars politiska och sociala liv var begränsat och därtill på grund av klimatet närmast upphörde under sommarhalvåret. Presidenten for då med centrala politiker och diplomater i släptåg till Newport eller andra badorter. En svensk diplomat stationerad i Washington vid sekelskiftet skriver träffande, att staden då närmast förde en kurortstillvaro.

Den stora förändringen har kommit med USA:s nya stormaktsroll, men också med välfärdsstaten. Under president Roosevelt växte stora federala förvaltningar upp. De som bestått spelar idag en roll som blott påverkats marginellt av åtta Reagan-år. Men med den växande staten kom också företagen och intressegrupperna, fack, yrkes- och näringsorganisationer, och dessas inflyttning i Washington pågår ännu. Jättekontorshusen kring K Street och Connecticut Avenue liksom väster om Potomac i Rosslyn och Crystal

City vittnar om storföretagens närvaro. Ingen har råd att *inte* finnas där. Köpsläendet med maktgrupper och företag är en del av den demokratiska vardagen.

I statsmaktens och den korporativa ansvällningens spår kommer även en ny arkitektur. Det är inte mera hus i litet format, byggda i georgiansk anda och enkel förnämitet eller jättar i romersk stil utan nybyråkratiska mammutlådor. Ett gott exempel ger New Executive Office Building med sin postfunktionella tegelfasad, strax intill Lafayette Square norr om Vita huset.

Under president Roosevelt växte stora federala förvaltningar upp.

Att överblicka eller genuint förstå det som sker i denna maktmetropol är knappast möjligt. Varje försök hårtill tvingas använda bildspråk. Lagstiftningen är en "dans" har det sagts, eller ett "spel"; med såväl öppna som dolda regler. Bilderna antyder, att beslutsfattandet trots mekaniska inslag också har drag av öppenhet och konst. Senast har journalisten Hendrick Smith nyttjat spelsymbolen i sin grundliga studie *The Power Game: How Washington Works* från 1987, men inte heller Smith lyckas väl helt nöjaktigt förklara reglerna för detta spel.

Senat och kongress

De 100 senatorerna och 435 kongressmännen är inte bara hårt arbetande förtroendemän och -kvinnor. Deras uppgift tolkas av omvärlden gärna i ljuset av utbredda föreställningar: De antas ibland föra vidare 1600-talets dygdigt-puritan-

ska *town meeting*, ibland vara egenintressets härolder. Deras roll höjs lika lätt till skyarna som släpas i smutsen.

Men också bland yrkesmässiga iakttagare av maktspelet i Washington glömmar många, att dessa skarpt skiftande tolkningar av det politiska uppdraget delvis återspeglar grundsynen i landets författning. Grundlagsfäderna hade nämligen både en stark tro på människors fria samverkan, och en aning om mänskliga avigsidor som själviskhet och benägenhet för split. Tom i regeringskvarterens stadsbild har denna dubbelhet avsatt sig: Mot kongressbyggnaden svarar Vita huset, på uppfordrande avstånd, och kongressen tycks i sin tur nästan bevakas av Högsta Domstolens strama fasad, innanför vilken kongressbeslutens författningens enlighet granskas.

Den realism i synen på människan som uttrycks i konstitutionen har också funnit en god företrädare i den man som givit denna stad dess namn: revolutionsgeneralen och presidenten George Washington. Denne, som utmärkte sig för sin fasthet och återhållsamhet som revolutionsledare, sägs som fredsledare ha varit försiktig på gränsen till anonymitet. Gentleman till sitt yttre var han som alla puritaner på vakt mot sin egen ondska. "Han går långsamt fram, man kunde säga att han känner sig tyngd av framtidens frihet och fruktan att skada den," säger Chateaubriand träffsäkert om Washington.

Idag, påpekar de som följer den politiska processen, är mediernas och opinionsteknikernas stora roll den kanske största utmaningen mot Washingtons traditionella maktstruktur. Dagens makt-havare nyttjar till synes hämningslöst TV, video, och masspost, riktade till känsliga

väljargrupper. Politikern har blivit en entreprenör som frambringar politiskt stöd. Risken att inte omväljas är hans fasa. Med hjälp av dyra konsulter väjer han för maktutövandets blindskär och laddar upp inför de lokala TV-tittarna på bästa sändningstid.

Respekterade fördettingar

Men Washington är inte bara en stad för dem som just nu har makten. Där finns också de som lämnat den, eller som behöver känna dess vinddrag för att kunna reflektera över den. Med den professionella iveren hos de nykomna blandas den milda resignationen hos dem som följt spelet längre. I Washington kan man höra respekterade fördettingar dela med sig av sitt kunnande, på det nyterter respektlösa sätt som är amerikanens signum. Här vet alla, det Truman visste; "A statesman is a politician who has been dead for a couple of years."

Denna förmåga att se politiken på avstånd bygger ytterst på känslan att livets mål nås i det civila samhällets hägn, i familjer, affärer eller ideell verksamhet. Dagens amerikan tillämpar därmed ett klassiskt mönster för en god styresman: att endast motvilligt ta på sig offentliga uppdrag. I detta land har det därför aldrig setts som en skam att efter avslutad offentlig tjänst återvända till den privata tillvaro varifrån man kommit.

Ett problem idag är, att klyftan mellan detta privatliv och offentligheten på senare år ökat också i USA. De som tar offentliga uppdrag blir professionella, och mer tillfälliga inhoppar blir av flera skäl så gott som omöjliga. En Ted Kennedys exempel följs ofta: fler politiker omväljs än någon-

sin. Samtidigt isoleras politikerna när deras uppdrag utförs allt längre från väljarna. Istället för det lokalt förankrade deltidssombudet träder en yrkes- och heltidspolitiker som blir alltmer formad (en del skulle säga deformerad) av Washingtons beslutsmiljöer.

Att skälla på de styrande som ineffektiva, omoraliska och korrumpierade har länge varit uppskattat också i valtider. Höstens presidentval slog därvid inga rekord. Också presidentkandidater har utnyttjat sådana folkliga stämningar när det passat, men också förstått att nyttja

"A statesman is a politician who has been dead for a couple of years."

det kunnande huvudstaden rymmer när de väl nått makten. Häromåret sällade sig även annars väluppfostrade Wall Street Journal till denna skara, då man (apropå Bork-fallet) klagade över ett Washington som "vältrar sig i hyckleri" och som blivit "en karaktärsdömd och den mysande självbelåtenhetens bisarra dypöl".

Centrum för intellektuella

En grupp som ändrat sin inställning till det Washington företräder är de intellektuella, denna oskarpa men till inflytandet så påtagliga grupp. Att dess stöd är viktigt visste t ex Roosevelt, som genom att ge författare och forskare arbete vann deras djupa lojalitet. Var tongivande samhällstidskrifter och forskningsinstitut finns ger en uppenbar vink om var stimulansen antas finnas. När den ansedda nyliberala tidskriften *Public Interest* nyligen flyttade sin redaktion från New York till Washing-

ton, ansågs det av många som symboliskt. Med *The New Republic* och *The American Spectator* (som flyttade dit 1985) finns därmed tre av USA:s mest tongivande debattföra i Washington.

En liknande tendens finns kanske vad gäller universiteten. Så flyttade *George Mason University*, där bl a nobelpristagaren James Buchanan verkar, för några år sedan till Fairfax en halvtimme från Capitolium. Det vitala *Institute for Humane Studies* låg tidigare i Californien, medan *the Center for Law and Economics* förr fanns vid Emory University. Det politiskt tongivande idéinstitutet *Heritage Foundation* förlades redan då det skapades vid 70-talets slut till Washington. 1988 flyttade "enmansinstitutionen" Irving Kristol, inspiratör och finansiär av Reagan-årens många debattinitiativ, från New York till Washington, också detta ett tidens tecken.

Klart är att livet innanför Washingtons *beltway* har dragningskraft, på samma odefinierbara men klara sätt (om inte i samma skala) som Paris lockade sekelskiftets författare och konstnärer, eller New York så många av efterkrigstidens intellektuella och affärsmän. Livet i

Washington närs inte bara av magin hos det förflutna, eller ens av den makt som vilar hos kongressen, utan av en lyckligt upprymd känsla, att där det tänks fritt är det en lust att leva, och dit dras man av fri vilja.

Washingtons framträdande som idécentrum är förenat med löften men givetvis också med vissa risker. Man kan å ena sidan utnyttja de kunskaper och den erfarenhet som världens mest sammansatta politiska process alstrar. (Det märks redan på kursutbudet vid regionens många goda universitet). Å andra sidan lockar sysslandet med dagsfrågor ständigt till ett slags hybris, av vilken en följd kan bli försummelse av politikens principiella och tidlösa frågor till förmån för mer lukrativ dagsanalys.

Vilket som just här skall ta överhanden är ovisst. Än så länge är i varje fall Washington en av dagens mest stimulerande platser vad gäller kvalificerad samtida politisk debatt, något som förhoppningsvis inte skall påverkas av att den nu tillträdande administrationen sagts vara mer pragmatisk än idéinriktad.